

Foorumeista

■ Lasse Nuotio

Tieteellisten seurain valtuuskunta on perustanut viime vuonna julkaisufoorumiksi nimetyn hankkeen, jonka tavoitteena on luoda järjestelmä tieteellisen julkaisu toiminnan laadun arvioimiseksi määrän ohella. Tällaista järjestelmää on itse asiassa kaivattu kipeästi eri tieteenalojen erilaisten julkaisemistapojen ja -käytäntöjen ottamiseksi huomioon arvioitaessa ja vertailtaessa tutkimustyötä tekevien yksiköiden tieteellistä tuotantoa. Yksittäisen tutkijan tieteellisen pätevyuden arviointi perustuu kuitenkin hänen julkaisujensa sisältöön. Foorumista voi toki olla merkittävää apua joillakin aloilla myös esimerkiksi tutkijan etsiessä julkaisulleen korkeatasoista julkaisukanavaa. Julkaisufoorumi -hankkeen seikkaperäisen kuvauksen voi lukea Tieteellisten seurain valtuuskunnan internet-sivulta [1]. Jos jotain, niin voisi ihmetellä miksi tällaiseen

hankkeeseen on havahduttu vasta nyt.

Tavaksi näyttää ainakin lääke- ja luonnontieteellisillä aloilla muodostuneen, että tieteellisen työn laadun tai tuloksellisuuden mittarina käytetään ennen kaikkea kansainvälisissä vertaisarviointia soveltavissa lehdissä julkaistuja artikkeleita. Muita käytettyjä mittareita ovat erityisesti yliopistojen ja korkeakoulujen osalta suoritettujen tieteellisten jatkotutkimusten lukumäärä. Eri lähteistä ja varsinkin Suomen Akatemiasta saadun rahoituksen määrää on myös ehdotettu tuloksellisuuden mittariksi, tällaisen mittarin ilmeisestä tulkinnallisesta hankaluudesta huolimatta. Rahoitushan on pikemminkin tuotantopanos kuin työn tulos. Nieminen ja Auranen [2] ovat äskettäin esittäneet kriittisen katsauksen yliopistotutkimuksen tuloksellisuuden arvioinnista ja sen ongelmallisuudesta.

Tieteellisen työn tuloksellisuutta voidaan toki mitata toisella ja suuremmalla tavalla kuin julkaisujen määrillä tai viittausindekseillä tai esimerkiksi julkaisukanavien impaktifaktoreilla. Tämä mitta on tietysti itse työn konkreettiset tulokset. Jos kadunmieheltä kysytään suomalaisen tieteen tuloksista, hän tuskin mainitsee noita julkaisuja, vaan pitää niitä vain tiedonvälityksen välikappaleina. Jos häntä pyydetään yksilöimään joitakin merkittäviä tuloksia, hän mainitsee varsin todennäköisesti A. I. Virtasen menetelmän rehun säilömiseksi ja Leena Peltonen-Palotien tulokset suomalaisen tautigeeniperimän selvittämisessä. Tällaisia kyselyjä onkin järjestetty vuodesta 2001 lähtien kolmen vuoden välein, ja viimeksi viime vuonna. Tulokset julkaistaan Tiedebarometri-nimellä ja viimeisin löytyy Tieteen tiedotus ry:n internet-sivulta [3]. Suomalaisen tieteen saavutusten ja keksintöjen lista on osin hilpeää luettavaa; mainintoja saavat mm. astiankuivauskaappi ja Suomi-konepistooli. Mutta asia lienee todellakin niin, että lääketiede/fysiologian, kemian tai fysiikan Nobel-palkintoja ei myönnetä julkaisupinojen korkeuden, vaan merkittävien tieteellisten edistysaskelten perusteella. Näillä taas on useimmiten välittömiä ja laajamittaisesti tärkeitä käytännön sovelluksia. Tosin Nobel-palkintoon johtaneet työt ovat useimmiten vienneet vuosikausia ja joskus vuosikymmeniä, ja sellainen pitkäjänteisyys ei parin kolmen vuoden rahoitusjaksoilla liene kovin helppoa.

Tiedebarometrin maininnat lienevät ainakin osaksi seurausta median vaihtelevasta paneutumisesta tiedeasioihin. Olisikin todella kiinnostavaa tutustua julkaisufoorumin paneelien kaltaisten asiantuntijaryhmien käsityksiin omien tieteenalojensa merkittävimmistä kotimaisista tuloksista tai innovaatioista. Kiinnostavuuden ohella tämä tulosfoorumi voisi kertoa siitä, mihin tutkimusrahoitusta on kannattanut sijoittaa, ja olla hyödyllinen esimerkiksi varsinaisten tieteen huippuyksikköjen paikantamisessa.

Ja oikeastaan tarvittaisiin vielä kolmaskin foorumi. Tieteenfilosofi ja itsekkin nobelisti, sir Peter Medawar, kirjoitti ohjeissaan nuorelle tutkijalle [4]: ”Saadaksesi merkittäviä tuloksia sinun on tutkittava merkittäviä ongelmia.” Jos lahjakkaiden nuorten tutkijoiden ja tutkimuksen rahoituksesta vastaavien tahojen huomio saataisiin samanaikaisesti kohdistumaan asiantuntijoiden laatimaan ongelmafoorumiin, siitä voisivat pitkällä aikavälillä hyöttyä kaikki.

Viitteet

- [1] www.tsv.fi/julkaisufoorumi/index.html
- [2] Nieminen, Mika ja Auranen, Otto (2010). Arvioita suomalaisen yliopistotutkimuksen tuloksellisuudesta. *Tieteessä tapahtuu* 3/2010, 14–22.
- [3] www.sci.fi/~yhdys/tb4/tiedebaro4.htm
- [4] Medawar, Peter (1979). *Advice To A Young Scientist*. Alfred P. Sloan Foundation Series, Basic Books, USA.

Kirjoittaja on eläinlääketieteen tohtori ja maatalous- ja metsätieteiden maisteri.